

Bambusy

a jejich pěstování u nás

78

Pavel Rezl

- atraktivní ozdoba zahrady
- charakteristické vlastnosti
- ověřené rady pro pěstování
- vhodné a doporučené druhy

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Pavel Rezl

Bambusy a jejich pěstování u nás

Vydala Grada Publishing, a.s.,
U Průhonu 22, Praha 7,
obchod@gradapublishing.cz, www.grada.cz,
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
jako svou 2490. publikaci

Odpovědná redaktorka Regina Králová, Danuše Martinová
Sazba Artedit s. r. o., Praha
Fotografie na obálce Pavel Rezl
Fotografie v barevné příloze Pavel Rezl
Ilustrace Alina Matějová
Počet stran 96 a 24 stran barevné přílohy
První vydání, Praha 2006
Vytiskl Rodomax-Print, s. r. o.
Rezecká 1164, Nové Město n. Metují

© Grada Publishing, a.s., 2006
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2006

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami
nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 80-247-1528-7 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6404-7 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Úvod	7
1. Svět bambusů	9
1.1 Symbolika	9
1.2 Možnosti využití	9
1.3 Botanické zařazení a evoluce	9
1.4 Výskyt	10
1.5 Rozdělení bambusů	11
1.6 Historie pěstování a současnost	11
2. Morfologie a stavba bambusů	14
2.1 Oddenky	14
2.2 Kořenový systém	16
2.3 Stébla	16
2.4 Větve	18
2.5 Pochvy	19
2.6 Listy	20
2.7 Květy a semena	21
3. Pěstování	22
3.1 Růstový cyklus	22
3.2 Stanoviště	23
3.3 Půda	24
3.4 Výsadba	25
3.5 Zálivka	26
3.6 Hnojení	27
3.7 Mulčování	28
3.8 Jak zabránit rozrůstání	29
3.9 Řez a probírka stébel	32
3.10 Bambusy v zimě	34
3.11 Škůdci a problémy	36

4. Rozmnožování	40
4.1 Dělení trsů	40
4.2 Množení odkopky	40
4.3 Množení oddenky	41
4.4 Výsev semen	42
4.5 Meristémové množení	44
5. Bambusy na zahradě	45
5.1 Bambusové trávníky	45
5.2 Bambusy jako půdní kryt	46
5.3 Bambus jako solitéra	46
5.4 Hájky, houštiny, lesíky	47
5.5 Živý plot	48
5.6 Bambusy v nádobách	50
5.7 Bonsaje	51
6. Druhy bambusů	53
6.1 Nomenklatura	53
6.2 Zimovzdornost	53
6.3 Přehled druhů	54
Literatura	92
Terminologický slovník	93
Rejstřík	94

Úvod

V posledních letech se bambusy těší neobvyklé popularitě. Jen málokdo odolá kouzlu mohutných stébel a stálezelených listů, které vzbuzují pocit dalek. Jako jedny z mála cizokrajných rostlin jsou bambusy i u nás zimovzdorné. Osvědčují se jako nenahraditelný doplněk zahradních jezírek, dobře se kombinují s jehličnany, kvetoucími keři a obzvláště působivé jsou jako solitéry. Zdá se, že právě bambusy představují onen element, který v našich zahradách dosud chyběl. Jako kontrast proti přísné strnulosti jehličnanů tu najednou stojí ohebná stébla bambusů, která se pohybují při sebemenším záchrvěvu větru, a jejich listy šustí, jako by si chtěly povídat.

V asijských zemích má pěstování bambusů tisíciletou tradici. Jsou součástí každodenního života a jejich přítomnost je znát na každém kroku, ať už ve formě nejrozmanitějších výrobků nebo pokrmů. Asijské národy se naučily žít s bambusy v symbióze a přivedly jejich pěstování k dokonalosti. V dnešním světě, který se neustále „zmenšuje“, se stále více prolínají západní a východní kultury. Zahrady v asijském stylu nejsou u nás v současnosti už zvláštností, pouštíme se do pěstování bonsajů a specialisté se věnují chovu asijských koi kaprů. Zájem o vše asijské postihl i bambusy. Před 20 lety se u nás pěstovaly tři, možná čtyři druhy bambusů, nyní máme na výběr kolem 150 druhů a krásných barevných forem. Rostlinného materiálu tedy máme dostatek, ale to nestačí. Musíme také znát jejich vlastnosti a co vyžaduje jejich pěstování.

Na bambusech jako na žádných jiných rostlinách je nejlépe znát ruka pěstitele. Pěstují se snadno..., až velmi snadno, a snad právě proto svádí k zanedbání péče. Zanedbaný bambus se může změnit v nevzhledné zelené „roští“, v horším případě se může „odstěhovat“ k sousedům. Zato zdravý, dobře udržovaný a prosvětlený bambus nás odmění velmi rychlým růstem, silnými stébly a hustým svěžím porostem. Stále platí, a to i v našich podmínkách, že bambus patří k nejrychleji rostoucím rostlinám na Zemi. Jako by byl předurčen pro dnešní uspěchanou dobu. Pokud uvěříme prognózám o globálním oteplování, stanou se bambusy v celosvětovém měřítku jedněmi z klíčových rostlin.

V každém případě jsou bambusy tady a nelze je přehlédnout. Pokud tato publikace vpustí alespoň trochu světla do jejich světa, bude její poslání naplněno.

PRÁČSKÁ 106, PRAHA 10, 106 00

Bohm

BOTANICKÉ ZAHRADNICTVÍ

 +420 272 658 872, +420 607 872 656

Prodáváme stálezelené i opadavé listnáče, jehličnany, popínavé dřeviny včetně révy vinné, půdopokryvné, vodní a bahenní rostliny, trvalky, skalničky, ovocné stromky, drobné bobuloviny a zahrádkářské potřeby. Provádíme též sadovnickou projekci a realizaci.

Vodní zahrada Lhota Dr. Vladimír Hříbal

Lhota, Kladenská 96,
273 01 Kamenné Žehrovice
tel. 312 659 154 (jen večer),
mobil 605 337 196 (celodenní)

Přes 150 druhů a odrůd venkovních leknínů;
několik set vodních, bažinných a vlhkomilných rostlin.

Jezírkové fólie z měkčeného PVC
svažené na míru + příslušenství.
Poradenství, literatura.

V nakladatelství Grada Dr. Hříbal
vydal knihu „Zahradní jezírka a vodní rostliny“.

1. Svět bambusů

1.1 Symbolika

*Dům bez dětí,
strom bez ptáků
a zahrada bez bambusu
jsou jako den bez slunce.*

Lao-c', 6. stol. př. n. l.

Slova slavného filozofa taoismu Lao-c' jsou důkazem, že se bambusy pěstovaly v Číně již dlouho předtím, než se začala psát historie západního světa. Tato starobylá rostlina je v Číně nazývána „přítelem lidí“, ve Vietnamu „bratrem“ a v Indii „dřevem chudých“. V Japonsku je bambus spolu s kvetoucí slivoní a větví borovice součástí novoroční výzdoby.

V Číně se bambus stal symbolem pokory, skromnosti, ale také věčného mládí, zřejmě díky stálezeleným listům a dlouhověkosti. Bambus rovněž symbolizuje radost a smích, klid a vyrovnanost, štěstí, ohebnost, nezlomnost a vytrvalost.

1.2 Možnosti využití

Není možné vyjmenovat všechny způsoby využití bambusů, bylo by jich více než tisíc. Nesporné je, že význam, který mají pro obyvatele zemí, v nichž rostou, je enormní. Jmenujme alespoň některé možnosti použití: vysoce kvalitní papír, košíky, rohože, střechy a konstrukce domů, lešení, nábytek, hudební nástroje, zbraně, jedlé výhonky, okrasná zeleň, ... ale také vlákno do první Edisonovy žárovky.

Plně dostojí pověsti nejrychleji rostoucí rostliny na světě: mohutná stébla bambusů vyrážejí vstříc k nebi s rychlostí patrnou pouhým okem. Bylo naměřeno až 120 cm za 24 hodin. Nejvyšší bambusy dosahují výšky 30 m a průměru stébel 30 cm. Je proto s podivem, že nejbližšími příbuznými bambusů jsou trávy.

1.3 Botanické zařazení a evoluce

Bambusy patří do čeledi **lipnicovitých** (*Poaceae*) a jsou zahrnuty do samostatné podčeledi **bambusovitých** (*Bambusoideae*). Trávy, jak známo, patří k nejbohatším a nejrozmanitějším zástupcům rostlinné říše. Charakterizují je stébla s kolénky, listy, skládající se z listových pochev obepínajících stébla, a čepelí, které volně vyrůstají ze stébel. Kolénka se pravidelně střídají.

dají s články. Tyto části jsou shodné pro všechny druhy trav. Bambusy jako by byly jejich mnohonásobnými zvětšeninami, a přesto existují rozdíly. Zatímco trávy se adaptovaly na otevřené prostory luk a stepí, prérií a savan, bambusy se vyvíjely v prostředí lesů. Proto jsou jejich základními odlišujícími znaky stromovitý růst a větvená dřevnatá stébla.

1.4 Výskyt

Bambusy pravděpodobně patří k nejprimitivnější podčeleď trav a zahrnují dnes přibližně 90 rodů a 1500 druhů. Převážná většina z nich roste v tropickém pásmu, které je také považováno za kolébkou vzniku bambusů. Odtud se díky svým vysoce adaptačním schopnostem rozšířily i do chladnějšího mírného pásma, přičemž vysoké hory nebyly žádnou překážkou. **Přirozený výskyt** bambusů ohraničuje na severní polokouli 50°. severní šířky, kde na Kurilských ostrovech roste *Sasa kurilensis*, a na jižní polokouli 47°. jižní šířky, kde se vysoko v argentinských horách vyskytuje *Chusquea culeou*. Evropa a Antarktida jsou jediné kontinenty, kde se bambusy přirozeně nenacházejí. Přesto se po zavedení mnoha druhů na evropský kontinent ukázalo, že se zde výborně adaptují, ať už se jedná o věhlasné Bambuseraie v jižní Francii, kde dosahují gigantické lesy *Phyllostachys heterocycla pubescens* více než 20 m a v ničem si nezadají se svými bratry v Číně a Japonsku, nebo norské Tromsø, které se nachází již v polárním pásmu a kde se 30 let úspěšně pěstují horské bambusy *Fargesia nitida* a *Fargesia murielae*. Lidský zásah tak měl a má významný vliv na další rozšiřování výskytu bambusů.

Geografický výskyt bambusů mírného pásma

1.5 Rozdělení bambusů

Podle výskytu a také charakteru růstu můžeme bambusy rozdělit do tří skupin.

a) **Tropické bambusy** se vyskytují zhruba v oblastech mezi obratníkem Raka a obratníkem Kozoroha. Teploty jsou zde celoročně vysoké. Začátek vyrážení nových výhonků nastupuje s příchodem dešťů v období léta a podzimu. V oblastech, kde prší celoročně, je růst bambusů prakticky nepřetržitý. Z toho vyplývá, že spouštěcím mechanismem aktivního růstu těchto druhů je voda. Tropické bambusy rostou trsovitě a stébla dosahují až gigantických rozměrů 15–30 m. Většinou jsou, až na několik výjimek, velmi citlivé na poklesy teplot. Nejznámějšími představiteli jsou rody *Bambusa* a *Dendrocalamus* z jihovýchodní Asie, nebo *Guadua* z tropické a jižní Ameriky.

b) **Bambusy mírného pásma** se adaptovaly na mnohem extrémnější podmínky a především změnily způsob růstu. Jejich podzemní části se prodloužily a to jim umožnilo kolonizovat rozsáhlé plochy. Hlavními oblastmi výskytu jsou nížinaté až středně vysoké hornaté polohy Číny, Japonska a Koreje. Tyto bambusy poměrně dobře snášejí extrémní podmínky, jako jsou mráz a sucho. Léta jsou zde horká a zimy mrazivé. V těchto oblastech připadá největší srážkový úhrn na letní měsíce, a protože spouštěcím mechanismem aktivního růstu těchto bambusů je teplota, vyrážení nových výhonků zpravidla probíhá na jaře. Nejznámějšími představiteli jsou rody *Phyllostachys* z Číny a *Sasa* z Japonska.

c) **Vysokohorské bambusy** jsou vývojově nejmladší a adaptovaly se na specifické podmínky vysokých hor, jako je východní Himálaj v Číně nebo jihoamerické Andy. Klima těchto oblastí charakterizují mírná vlhká léta a chladné zimy. Některé druhy bambusů snesou nejvyšší mrazy kolem $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$, jiné naopak poškozuji teploty už kolem $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$. Přestože rozsáhlé partie hor jsou obtížně přístupné, cestovatelé a lovci rostlin nalézají stále nové druhy. Tyto bambusy mají jedno společné a tím je trsovitý růst. Některé druhy se poměrně dobře přizpůsobují podmínkám kontinentální Evropy a dosahují zde velké obliby. Jiné druhy k tomu, aby rostly dobře, vyžadují přímořské polohy a mírné zimy. Nejznámějšími představiteli jsou *Fargesia* z Číny a *Chusquea* z jihoamerických And.

Pro nás jsou zajímavé pouze bambusy druhé a třetí skupiny. Tropické druhy stojí mimo rámec této knihy, protože je u nás nelze pěstovat ani v bytě.

1.6 Historie pěstování a současnost

První dochované záznamy o pěstování bambusů pocházejí z Číny přibližně z doby 2000 př. n. l. Tato tradice se zde pak vyvíjela téměř 3000 let bez

vnějších vlivů a je jisté, že za tu dobu dosáhla určitého umění a dokonalosti. Až mnohem později, když začalo Japonsko obchodovat s Čínou, byly importovány první bambusy z Číny do Japonska, ale výraznější uplatnění zde nenašly. Teprve kolem roku 1740 byl v Japonsku introdukován nejvýznamnější čínský druh *Phyllostachys heterocycla pubescens*, který tady dnes patří k nejběžnějším bambusům.

Do Evropy se první bambusy dostaly kolem poloviny 18. století. V té době bylo významným obchodním artiklem hedvábí a exotické rostliny z Číny byly posílány jako dary zámožným obchodníkům. Ti však věděli o jejich pěstování málo, a tak většina rostlin skončila svoji pout dříve, než dorazila ke břehům starého kontinentu. Výjimkou se stal až francouzský obchodník s kořením Eugène Mazel, který založil nejslavnější bambusárium v Evropě. Mazel byl během svých obchodních cest po Číně bambusy natolik fascinován, že se rozhodl uskutečnit svůj dlouholetý sen: vytvořit bambusový les v Evropě, na jihu Francie. V roce 1855 koupil 34 hektarů půdy poblíž Anduze, 11 km jihovýchodně od Alès. Šlo vlastně o říční koryto, jehož půdu tvořily naplaveniny, bohaté na živiny. Zdejší klima je typicky středomořské. Zdálo se, že poloha má vše potřebné, chyběla jen voda. Proto Mazel sestrojil důmyslnou soustavu kanálů, do kterých přiváděl vodu z nedaleké říčky Gardon. Díky třem základním elementům – vodě, půdě a teplému klimatu byl projekt úspěšný. Mazel dovezl z Číny a aklimatizoval v Evropě celou řadu nových druhů bambusů.

Ovšem výstavba tohoto gigantického díla a zaměstnávání velkého množství zahradníků měly tragický konec. Přivedly v roce 1890 Mazela k bankrotu a ten byl nucen Prafrance (jak se také tomuto bambusovému parku říká) a celý svůj majetek zastavit do správy banky. V roce 1902 zakoupil Prafrance Gaston Nègre, který se snažil zachránit z parku, co se dalo. Jeho syn Maurice, zemědělský inženýr, úspěšně pokračoval v otcových šlépějích a sbírku bambusů nejen uvedl do původního stavu po škodách, způsobených povodněmi, ale ještě ji obohatil o řadu nových druhů. V současné době je **bambusárium v Prafrance** významnou turistickou atrakcí, kterou navštěvují tisíce turistů denně, a je mekkou všech bambusofilů, kteří sem přijíždějí ze všech koutů světa.

Také Amerika sehrála významnou roli v historii pěstování bambusů 20. století, především díky práci Floyda McClureho, Franka Meyera a Roberta Younga, kteří dovezli mnoho nových druhů do USA a úspěšně je zde aklimatizovali.

Začátkem devadesátých let minulého století se dostaly bambusy na výsluní popularity a celosvětově nastartovaly obrovský zájem veřejnosti o pěstování těchto rostlin. Byly založeny **bambusové společnosti** v Evropě a Americe: European Bamboo Society (EBS) a American Bamboo Society